

В.Д. Попов
Є.М. Бартош

**Географічні
олімпіадні завдання
з відповідями та розв'язками**

В.Д. ПОПОВ, Є.М. БАРТОШ

Географічні олімпіадні завдання з відповідями та розв'язками

Навчальний посібник

Допитливий розум людини усуває не тільки «білі плями» на географічних картах, але й білі плями на власній душі, заповнюючи її великим запасом знань.

(Петер Хакс. У підземеллі старої вежі – Якоба)

Суми
РВВ СОІППО
2012

Рецензенти:

І.В. Удовиченко – проректор Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент;

О.Л. Ткаченко – завідувач кафедри методики початкової та природничо-математичної освіти Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, кандидат педагогічних наук

*Рекомендовано вченою радою
Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти
(протокол засідання № 9 від 26.04. 2012 р.)*

Попов В.Д., Бартош Є.М. Географічні олімпіадні завдання з відповідями та розв'язками. Навчальний посібник / Автори-упорядники: В.Д. Попов, Є.М. Бартош. – Суми: РВВ СОІППО, 2012. – 136 с.

До посібника увійшли завдання I етапів (автор і укладач Є.М. Бартош) та завдання II етапів Всеукраїнських учнівських олімпіад з географії за 2007 - 2011 рр. (автор і укладач В.Д. Попов).

Основу завдань II етапу складають тести (в адаптованій до вимог ЗНО формі), теоретичні запитання, різноміснi практичні завдання, а також різні нестандартні форми виявлення рівня географічної ерудиції. До тестів подані відповіді, на теоретичні завдання пропонуються головні елементи відповіді, що дозволяють їх подальше творче пояснення. Для практичних завдань подані зразки розв'язання та пояснення.

ЗМІСТ

Вступ-----	4
ЧАСТИНА I	
Завдання I-II етапів Всеукраїнських учнівських олімпіад з географії-----	5
Розділ I. Завдання I етапів Всеукраїнської учнівської олімпіади з географії-----	5
-	
7 клас-----	5 – 86
8 клас-----	9 – 87
9 клас-----	11 - 88
10 клас-----	12 - 89
Розділ II. Завдання II етапів Всеукраїнських учнівських олімпіад з географії-----	13 – 90
-	
2007 рік	
7 клас-----	13 – 90
8 клас-----	14 – 92
9 клас-----	15 – 95
10 клас-----	16 – 96
11 клас-----	16 – 99
2008 рік	
7 клас-----	18 – 101
8 клас-----	19 – 102
9 клас-----	21 – 103
10 клас-----	23 – 104
11 клас-----	25 – 106
2009 рік	
7 клас-----	27 – 108
8 клас-----	29 – 109
9 клас-----	32 – 110
10 клас-----	35 – 111
11 клас-----	38 – 113
2010 рік	
7 клас-----	42 – 114
8 клас-----	47 – 116
9 клас-----	51 – 118
10 клас-----	56 – 119
11 клас-----	62 – 122
2011 рік	
7 клас-----	68 – 123
8 клас-----	71 – 125
9 клас-----	75 – 128
10 клас-----	78 – 130
11 клас-----	82 – 132
ЧАСТИНА II	
Відповіді на завдання I-II етапів Всеукраїнських учнівських олімпіад з географії-----	86
Розділ I. Відповіді на завдання I етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з географії-----	86
Розділ II. Відповіді на завдання II етапів Всеукраїнських учнівських олімпіад з географії-----	90
Література-----	135

Вступ

Мета учнівських географічних олімпіад – пошук талановитих та ерудованих учнів, які здатні просторово мислити. Для вчителя важливо виявити паростки обдарованості вже на I етапі цих змагань. Тому посібник відкривають завдання цього етапу географічних олімпіад, що дозволяють акцентувати увагу саме на тих специфічних знаннях та вміннях, що можуть дістати найкращий розвиток у географічних змаганнях. Комплект запропонованих для 7 класу тестів перевіряє рівень володіння основними картографічними вміннями та розуміння головних географічних закономірностей, елементарні розрахунки. Але для складнішої діагностики розроблена система відкритих тестів: перший тип – відповідь одним словом чи фразою передбачає перевірку загальної бази географічних знань, другий – 3-5 відповідей для визначення рівня їх структурованості. Такий підхід повністю виключає випадкове вгадування і забезпечить відбір найталановитіших учнів.

Для 8 класу скомплектовано систему відкритих тестів, що дозволяє визначити відсоткову готовність учнів до II туру олімпіади. Завдання для 9 класу (назвіть чотири...) дозволяють визначити широту поглядів учня та глибину засвоєння знань. Визначення комбінацій у завданнях 10 класу підготує учнів до використання знань в різних ситуаціях. Крім того, для них передбачена класифікація та типологія відразу за кількома ознаками. Для шкільної олімпіади не пропонуються розгорнуті творчі завдання, оскільки для їх повноцінного написання потрібно багато часу (а це може призвести до перевантаження учнів), а при перевірці неможливо уникнути вчительської суб'єктивності (в більшості шкіл лише один учитель географії).

Завдання II етапу різних років мають неоднакову структуру, що відображає творчий пошук автором їх оптимального складу: у 2007 тестові завдання заміщені твердженнями «так-ні» з обов'язковим обґрунтуванням; в 2008 – лише 12 тестових завдань; в 2009 їх від 15 до 30 в різних класах; в 2010 їх кількість максимальна – до 45; в 2011 – обсяг стабілізувався на 25, але різних типів, рівнів та бального виміру. Саме останній підхід можна вважати оптимальним.

Теоретичні завдання є досить традиційного типу і мають на меті визначити розуміння найважливіших географічних проблем та закономірностей, що знайшло відображення в повторному використанні деяких з них у наступні роки чи в кількох класах.

Практичні завдання передбачають вирішення географічних задач, розуміння термінів та перевірку знання географічної номенклатури, в тому числі через контурні карти та заповнення таблиць.

Завдання сформульовані у такій формі, що забезпечує не тільки виконання основної функції – визначення переможця та виявлення обдарованих особистостей, а й сприяє зростанню інтересу учнів до предмету: пропонуються уявні чи картографічні подорожі, викладення власного бачення проблем та шляхів їх вирішення. Особливе місце в формуванні пізнавальних інтересів учнів відведено «географічним мозаїкам» – завданням, що передбачають комплексну перевірку знань та географічної ерудиції елементами цікавої географії.

Відповіді на тести подані в зручній для перевірки табличній формі. Крім того, така форма сприяє адаптації учасників олімпіад до заповнення відповідних бланків. Відповіді на теоретичні запитання подаються у формі тез, що концентрують головну інформацію, яка повинна бути покладена в основу відповіді, залишаючи учням простір для творчого викладу та інтерпретації. До відповідей на практичні питання включено тільки той картографічний матеріал, що не дублює шкільні атласи і акцентує увагу на вимогах до виконання завдання.

ЧАСТИНА I

Розділ I.

Завдання I етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з географії

7 клас

Тестові завдання

Виберіть одну правильну відповідь

– Ось вона – Земля! Так, тільки трішки не так. Її треба окропити

1. Визначте іменованій масштаб, якщо числовий масштаб становить 1:50000.
А в 1 см – 500 км
Б в 1 см – 50 км
В в 1 см – 5 000 км
Г в 1 см – 500 м
Д в 1 см – 5 км
2. Визначте азимут, що має напрямок на полярну зірку.
А 0°
Б 90°
В 180°
Г 270°
Д в 1 см – 5 км.
3. Визначте напрям руху учня, котрий спочатку рухався за азимутом 180°, а потім повернув праворуч на 45°.
А північний схід
Б схід
В південний схід
Г північний захід
Д південний захід
4. Зазначте, де на Землі можна побудувати будинок, в якому всі чотири сторони будуть повернуті на південь.
А на Південному полюсі
Б на Північному полюсі
В на екваторі
Г на Південному полярному колі
Д на Північному колі
5. Укажіть експедицію, що відкрила Антарктиду.
А іспанська
Б португальська
В російська
Г англійська
Д французька
6. З'ясуйте, у якій країні не видно Полярну зірку.
А США
Б Китай
В Куба
Г Швеція
Д Аргентина
7. Укажіть, на якій широті у березні сонце буває на півдні, а у червні – на півночі.
А 0° ш.
Б 23,30° пд. ш.
В 66,30° пд. ш.
Г 10° пн. ш.
Д такого не буває
8. Визначте, на скільки градусів за довготою відрізняються між собою осьовий меридіан першого годинного поясу і граничний східний меридіан десятого поясу.
А 50°
Б 142,5°
В 145°
Г 150°
Д 162,5°

9. Визначте рівнину, що утворена річковими наносами.
А Середньосибірське плоскогір'я
Б Казахський дрібносопковик
В Месопотамська низовина
Г Причорноморська низовина
Д Придніпровська височина
10. Визначте найбільш давні та зруйновані гори.
А Кавказькі
Б Альпи
В Атлаські
Г Уральські
Д Гімалаї
11. Укажіть рівнину, що належить до первинних.
А Амазонська
Б Причорноморська
В Ла-Платська
Г Індо-Гангська
Д Західносибірська
12. Визначте рівнину, що розташована на давній платформі.
А Туранська низовина
Б Месопотамська низовина
В Казахський дрібносопковик
Г Східносибірське плоскогір'я
Д Західносибірська низовина
13. Визначте об'єкт, що належить до Тихоокеанського поясу вулканічної активності.
А Гімалаї
Б Сахалін
В Саяни
Г Алтай
Д Ісландія
14. Вкажіть лінії на карті, що поєднують точки з однаковими атмосферним тиском.
А ізобати
Б ізотерми
В ізобари
Г ізогіети
Д ізогіпси
15. Укажіть місце, де спостерігалася мінімальна температура на суходолі у Північній півкулі.
А о-в Гренландія
Б Північний полюс
В район Верхоянська
Г м. Оймякон
Д о-ва Земля Франца-Йосифа
16. Укажіть кліматичний пояс з найбільшою річною амплітудою температур.
А екваторіальний
Б субекваторіальний
В тропічний
Г субтропічний
Д помірний
17. Визначте територію з найбільшою континентальністю клімату.
А Західний Сибір
Б Зондський архіпелаг
В Скандинавський п-ів
Г Малоазійське нагір'я
Д Східна Азія
18. Визначте тип клімату, що характерний для Парижа і Лондона.
А мусонний
Б континентальний
В різко-континентальний
Г морський
Д помірно-континентальний
19. Визначте район, для якого характерний зимовий максимум опадів, спекотливе літо та безморозна зима.
А екватор
Б полюси
В полюси
Г помірні широти
Д помірні широти

Б тропіки

Г субтропіки

20. Визначте, чим морський клімат відрізняється від континентального.

А більш теплою зимою

В більш жарким літом

Д меншою хмарністю

Б більш холодною
зимою

Г меншою кількістю
опадів

21. Укажіть дельту ріки, де кількість сонячної радіації, що припадає на однакову за площею ділянку земної поверхні найбільша.

А Амазонка

В Конго

Д Маккензі

Б Ніл

Г Лена

22. Укажіть час доби, коли температура на поверхні ґрунту найнижча.

А перед заходом сонця

В у полудень

Д 02 год. ночі

Б перед сходом сонця

Г опівночі

23. При температурі повітря -5°C відносна вологість повітря становить 45%.

Визначте, за якої температури відносна вологість підвищиться, якщо абсолютна вологість не зміниться.

А -10°C

В 0°C

Д $+5^{\circ}\text{C}$

Б -2°C

Г $+2^{\circ}\text{C}$

24. Виберіть кліматичний пояс, в якому виділяються найбільше кліматичних областей.

А екваторіальний

В тропічний

Д арктичний

Б помірний

Г субарктичний

25. Укажіть рослину, що характерна для тайги.

А ковила

В сейба

Д маслина

Б ялина

Г парасолькова акація

Тестові завдання

Допишіть речення.

1. Південний тропік розташований на широті...
2. Процес зміни гірських порід під впливом високих температур і тиску у надрах Землі називають...
3. Піщані пагорби і пасма, що утворюються на берегах морів, озер, рік у результаті діяльності вітру...
4. Область у надрах Землі, де виникає землетрус...
5. Найглибшим на Землі жолобом є...
6. Найбільше за площею озеро світу ...
7. Частина поверхні, з якої води стікають у ріку, озеро або море...
8. Усі меридіани Землі перетинають один океан...
9. Розплавлена вогняна маса, що при виверженні вулкана вилілась на земну поверхню, - це...
10. Частину річкової долини, що заливає вода під час повені або паводка, називають...

11. Рослинні й тваринні організми, що мешкають на ґрунті морського дна, називають...
12. Максимальна відмінність місцевого сонячного часу від поясного (без урахування адміністративних кордонів) не перевищує...
13. Межень – це...
14. Якщо під час навколосвітнього плавання судно рухалося на схід, то дата у бортовому журналі після його закінчення буде...
15. Основні ґрунти тайги – це...
16. Головний фактор для виокремлення природних зон...
17. Від 30-х широт у напрямку екватора дмуть...
18. Кліматичний пояс, для якого характерні висока температура, значна вологість і кількість опадів протягом усього року...
19. Відносна вологість вимірюється в...
20. При перетинанні 180-го меридіану зі сходу на захід для визначення календарної дати...
21. Якщо на рівні моря тиск становить 760 мм рт. ст., то на висоті 3000 м він буде дорівнювати...
22. Якщо на рівні моря температура повітря +23° С, то температура на висоті 4000 м...
23. Найглибше озеро світу...
24. Який кліматичний пояс характеризується найвищими літніми температурами та найбільшою посушливістю...
25. Найпоширеніший у рослинному покриві тундри лишайник...
26. Берег, що стає крутішим через обертання Землі навколо своєї осі в усіх річок Північної півкулі...
27. Природна зона, в якій найбільше проявляється фізичне вивітрювання...
28. Для рік з весняною повинню здебільшого характерне живлення...
29. У Карпатах і Кримських горах відсутні льодовики, тому що...
30. Відсоток кисню в атмосфері приблизно...
31. Озоновий шар розташований у...
32. Різниця між найбільшим і найменшим значенням температури повітря – це...
33. Абсолютний мінімум температури на Землі зафіксовано на станції ...
34. Тиск у районі полюсів...
35. Абсолютний максимум температури на Землі спостерігався біля міста...
36. Паралель з найвищою середньорічною температурою...
37. Зимовий мусон спрямований...
38. Прибережні пустелі Наміб та Атакама виникли внаслідок впливу...
39. Вкажіть райони земної кулі, де сонце ніколи не буває на півдні...
40. Відносна вологість – це...

Тестові завдання

Дайте відповіді на відкриті тести (кількість відповідей регламентується буквами)

1. Назвіть найбільші річки басейну Північного Льодовитого океану.
А _____ **Б** _____ **В** _____ **Г** _____ **Д** _____
2. Назвіть порядок зміни шарів атмосфери.
А _____ **Б** _____ **В** _____ **Г** _____ **Д** _____
3. Назвіть шари материкової земної кори. **А** _____ **Б** _____ **В** _____
4. Назвіть види корисних копалин. **А** _____ **Б** _____ **В** _____
5. Укажіть види вивітрювання. **А** _____ **Б** _____ **В** _____

6. Поділіть гірські породи за походженням.

A _____ Б _____ В _____

7. Назвіть типи живлення річок.

A _____ Б _____ В _____

8. Назвіть типи карт за охопленням території.

A _____ Б _____ В _____

9. Назвіть види масштабу.

A _____ Б _____ В _____

10. Назвіть горотворення палеозойської ери.

A _____ Б _____ В _____

11. Вкажіть види опадів за походженням.

A _____ Б _____ В _____

12. Назвіть ознаки, що характеризують помірний морський клімат.

A _____ Б _____ В _____

8 клас

Тестові завдання

Допишіть речення.

– Дві порції водню на одну порцію кисню...Такий коктейль викличе фурор

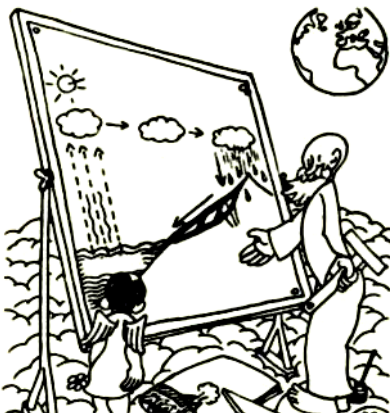
1. Метод, що передбачає виділення спільних і відмінних рис...
2. Метод, що передбачає вивчення природних умов давніх епох ...
3. Мореплавець, який першим досяг мису Доброї Надії...
4. Рік відкриття Америки Колумбом...
5. Південного полюсу першим досяг...
6. Друге навколосвітнє плавання здійснив...
7. Український дослідник Східної Африки...
8. Кут між напрямом на північ і об'єкт на місцевості...

9. Математично визначений спосіб зображення земної поверхні на площині...
10. Проекція, при якій поверхня переноситься на площину...
11. Найпоширеніша проекція при зображенні території України...
12. Умовні знаки, що не відображають реальні розміри об'єктів...
13. Спосіб зображення на карті поширення якогось однорідного явища...
14. Масштаб карти, при якому відстані на місцевості 20 км відповідає відрізок 5 см...
15. Дирекційний кут вимірюється між...
16. Магнітне схилення показує різницю між ...
17. Відстань до екватора виражена в градусах...
18. Точка, що має координати 90° пн. ш. ...
19. Масштаб, крупнішим за який карти вважають великомасштабними...
20. Шар, якого немає в океанічній земній корі ...
21. Речовини, що складають земну кору...
22. Витягнутий опущений блок земної кори...
23. Група корисних копалин, з яких отримують метали...
24. Нормальний атмосферний тиск ...
25. При нормальному атмосферному тиску на рівні моря на висоті 2 км тиск ...
26. Напрямок мусону влітку...
27. Температурний градієнт у тропосфері ...
28. Замкнута область з низьким тиском...
29. Багаторічний режим погоди...
30. Хвилі, що виникли в результаті землетрусу ...

31. Острів коралового походження...
32. Глибини океану до 200 м...
33. Найглибша океанічна западина світу...
34. Донні організми...
35. Закономірна повторюваність подія та явищ у часі...
36. Тип ґрунту, характерний для тайги ...
37. Тип ґрунту, що формується в екваторіальному поясі...
38. Найбільша за населення країна Африки...
39. Найбільша за площею країна Північної Америки...
40. Найвища вершина Австралії ...
41. Океан, до якого належить Тасманове море...
42. У субарктичному поясі найбільшу площу займає природна зона ...
43. Озеро Ері знаходиться на материку ...
44. Найдовша річка Австралії ...
45. Найбільша притока річки Об ...
46. Тип клімату півострова Каліфорнія...
47. На Індійській платформі основна форма рельєфу ...
48. Спільна для Тихого, Атлантичного та Індійського океанів течія ...
49. Прерія – це ...
50. Західносибірська рівнина відома своїми запасами
51. Складчастість Скандинавських гір ...
52. Найвища вершина Альп...
53. Найвища вершина Карпат ...
54. З озера Вікторія витікає річка ...
55. Найглибше озеро Африки...
56. Баобаб – типове дерево природної зони ...
57. Найбільше високірне озеро світу ...
58. Найбільший каньйон світу утворює річка ...
59. Дон впадає в
60. Крайня східна точка Євразії – мис ...
61. Ему мешкає на материку
62. Найбільший острів у Середземному морі...
63. Діючий вулкан Антарктиди ...
64. Найглибша материкова западина світу...
65. Найбільш повноводна річка Африки ...
66. Тип клімату Аравійського півострова...
67. Тихий та Північний Льодовитий океани з'єднує протока ...
68. Сельва - це ...
69. В Аральське море впадають річки ...
70. Найбільше у світі прісне озеро ...
71. Модрина – типове дерево природної зони ...
72. Найвищий водоспад Африки ...
73. Найбільшу дельту в Євразії утворює річка ...
74. Море в яке впадає річка Лена ...
75. Крайня південна точка Європи ...
76. Ягуар – мешканець частини світу
77. Океан, в якому знаходиться найдовший серединно-океанічний хребет...
78. Течія, що з'єднує Північну Пасатну та Північно-Тихоокеанську течії...
79. Аналог Перуанської течії в Атлантичному океані ...
80. Крайня північна точка України...
81. Протяжність України з заходу на схід...

82. Географічний центр України...
83. Ширина територіальних вод ...
84. Область, в якій знаходиться крайня західна точка України...
85. Географічна широта найпівденнішої точки України ...
86. Протяжність України в градусах з півночі на південь...
87. Засновник Південно-Західного відділення Російського географічного товариства...
87. Автор книги «Велика Скіфія»...
88. Дослідник українських чорноземів...
89. Рік першої письмової згадки назви «Україна»...
90. На півночі Україна межує з...
91. Найменший кордон Україна має з...
92. Протока Дарданелли з'єднує...
93. Керченська протока розділяє...
94. Морські кордони Україна має з ...
95. Місцевий час однаковий на ...
96. Яка різниця в часі між крайньою західною та східною точками України...
97. Український дослідник Нової Гвінеї ...
98. Редактор «Енциклопедії Українознавства»...
99. Основоположник вчення про геохімію та біосферу...
100. Основоположник вчення про геохімію та біосферу...

9 клас

– А це схема колообігу

Тестові завдання

Назвіть чотири... (якщо порядок правильний – за кожен правильну назву – 1 бал, якщо порушений – 0,5 бала; у випадку частково правильної послідовності – 0,5 бала, починаючи від помилкового розміщення або взагалі від помилки).

1. Найбільші частини світу у порядку спадання площ.
2. Найвищі гірські системи світу у порядку зменшення висот.
3. Найвищі гірські системи Європи, починаючи від Кавказу.
4. Найдовші річки світу від найдовшої.
5. Внутрішні моря Атлантичного океану із півночі на південь.
6. Найбільші річки басейну Північного Льодовитого океану.
7. Найвологіші місця в світі на схід від початкового меридіану.
8. Острови, що складають Зондський архіпелаг, у порядку спадання площ.
9. Теплі течії в Тихому океані із півночі на південь.
10. Річки, що мають довші за себе притоки.
11. Найвищі вершини Українських Карпат від найвищої.
12. Хребти Українських Карпат від найвищого.
13. Країни, що мають з Україною найменші кордони, у порядку зростання їх протяжності.
14. Ліві притоки Дністра, починаючи від витoku.
15. Дніпровські водосховища, починаючи від витoku.
16. Найвищі точки височин України, починаючи від найвищої.
17. Залізородні басейни України від найпотужнішого.

18. Газові родовища Донецько-Дніпровської нафтогазоносною провінції.
19. Найбільші родовища солі України із заходу на схід.
20. Найбільші затоки, що омивають територію України, із заходу на схід.
21. Негативні риси геополітичного положення України.
22. Найбільші національні меншини від найбільшої.
23. Міста України від найбільшого.
24. Області, що межують з Білоруссю із заходу на схід.
25. Області, що повністю або частково входять до Слобожанщини, із заходу на схід.
26. Українські етнічні землі, що входять до Польщі, із півночі на південь.
27. Етнографічні групи українців із заходу на схід.
28. Області з найбільшою густиною населення від найбільш густозаселеної.
29. Країни з найчисельнішою Східною діаспорою.
30. Країни з найчисельнішою Західною діаспорою.

10 клас

– До праці! Ось план водогону

Тестові завдання

Завдання на визначення відповідності

1. Установіть відповідність між тваринами і природними зонами до яких вони належать:
 - арктичні пустелі, тундра, тайга, степ, пустелі, савани, екваторіальні ліси;
 - *сайгак, нерпа, песець, окапі, росомаха, фенек, канна.*
2. Установіть відповідність між рослинами та природними зонами до яких вони належать:
 - арктичні пустелі, тундра, тайга, степ, пустелі, савани, екваторіальні ліси, твердолисті ліси та чагарники;
 - *сейба, ягель, морошка, саксаул, модрина, кипарис, типчак, акація.*
3. Установіть відповідність між різними видами продукції та центрами їх промислового виробництва (кожен центр може бути використаний лише один раз):
 - *цинк, мідь, автомобільні шини, сода, синтетичні барвники, азотні добрива, фосфорні добрива, глинозем, авіаційні двигуни, прокатні стани, локомотиви, літаки, льняні тканини, цистерни, хімічне обладнання, труби, агломерат, ракети, дерев'яні конструкції, папір, феросплави, цемент, морські судна, сівалки, трактори, вантажні автомобілі, ґрунтообробні машини, бурякозбиральні комбайни;*
 - Одеса, Костянтинівка, Слов'янськ, Вінниця, Дніпродзержинськ, Біла Церква, Харцизьк, Миколаїв, Тернопіль, Комсомольськ, Нікополь, Херсон, Кіровоград, Харків, Кременчук, Житомир, Суми, Запоріжжя, Умань, Черкаси, Дніпропетровськ, Артемівськ, Краматорськ, Рубіжне, Маріуполь, Балаклея, Костопіль, Жидачів, Луганськ, Київ.
4. Установіть відповідність між гірськими породами та їх походженням:

А мармур;	1) метаморфічне;
Б лабрадорит;	2) магматичне;
В кварцит;	3) осадочне органогенне;
Г пісок;	4) осадочне хемогенне;
Д вапняк;	5) осадочне уламкове;

- Е кам'яне вугілля;
- Є пемза;
- Ж калійна сіль.

5. Установіть відповідність між формами правління і територіальним устроєм та країнами:

- федеративна конституційна монархія, унітарна абсолютна монархія, федеративна парламентська республіка, федеративна президентська республіка, унітарна конституційна монархія, унітарна теократична монархія, унітарна парламентська республіка, унітарна президентська республіка, умовно унітарна республіка;
- *Росія, Марокко, Угорщина, Китай, Франція, Малайзія, Саудівська Аравія, Ватикан, Австрія.*

Розділ II.

Завдання II етапу

Всеукраїнської учнівської олімпіади з географії

РІЧКИ. – Я би хотів щось подібне

Завдання II етапу

Всеукраїнської учнівської олімпіади з географії (2007 р.)

7 клас

Завдання № 1

Твердження, у яких треба обрати правильну відповідь – «так» або «ні» (1 бал) та коротко (3-6 речень) обґрунтувати її (ще 3 бали).

1. Чи на широті тропіків завжди Сонце сходить строго на сході, а заходить на заході? **Так** __ **Ні** __
2. Чи завжди на меридіані 30° Сонце на різних широтах в Україні сходить одночасно? **Так** __ **Ні** __
3. Чи тому материк Африка займає третє місце після Євразії і Антарктиди за середньою висотою, що тут значні площі займають молоді гори? **Так** __ **Ні** __
4. Чи характерні сезонні зміни природи для територій у жаркому поясі Землі? **Так** __ **Ні** __
5. Чи завжди кристалічним щитам і піднятим тектонічним масивам платформ у рельєфі відповідають височини? **Так** __ **Ні** __
6. Чи впливає висота гір на величину річної кількості опадів? **Так** __ **Ні** __

Завдання № 2

Теоретичні (творчі) завдання

1. Уявіть, що для учнів 4-го класу, де географія ще не вивчається, вам потрібно підготувати цікаву розповідь про цю науку та джерела географічної інформації. Про що саме ви будете розповідати? Які з джерел інформації продемонструєте під час розповіді (12 балів)?
2. Роль Світового океану в температурному режимі тропосфери (12 балів).

Завдання № 3 Практичні завдання

1. Скільки часу знадобиться для переходу з одного села в інше, якщо відстань між селами на карті з масштабом 1:50 000 дорівнює 20 см, а швидкість ходьби – 5 км/год. (4 бали).
2. Яка довгота міста – обласного центру України, якщо різниця між його місцевим часом і місцевим часом Лондона складає 2 години 12 хвилин (4 бали)?

8 клас

– Гідрографію будемо вивчати з найвищої сходинки

Завдання № 1

Твердження, у яких треба обрати правильну відповідь – «так» або «ні» (1 бал) та коротко (3-6 речень) обґрунтувати її (ще 3 бали).

1. Чи на широті тропіків завжди Сонце сходить строго на сході, а заходить на заході? Так __ Ні __
2. Чи завжди на меридіані 30° Сонце на різних широтах в Україні сходить одночасно? Так __ Ні __
3. Чи тому материк Африка займає третє місце після Євразії і Антарктиди за середньою висотою, що тут значні площі займають молоді гори? Так __ Ні __
4. Чи характерні сезонні зміни природи для територій у жаркому поясі Землі? Так __ Ні __
5. Чи завжди кристалічним щитам і піднятим тектонічним масивам платформ у рельєфі відповідають височини? Так __ Ні __
6. Чи впливає висота гір на величину річної кількості опадів? Так __ Ні __

Завдання № 2 Теоретичні завдання

1. Проаналізуйте сучасні напрямки наукових географічних досліджень України (12 балів).
2. Україна відома як територія з поєднанням різновікових платформних та складчастих структур. Покажіть як впливає на ці процеси рух літосферних плит. Як можуть загрожувати населенню України прояви сейсмічності на території сусідніх держав (12 балів)?

Завдання № 3 Практичні завдання

1. Уявіть, ви складаєте словник географічних термінів з ілюстраціями. Кожному термінові треба дати визначення (тобто стисло пояснити, що це таке). Визначення треба супроводжувати схематичним малюнком, а при необхідності – прикладами (де конкретно це явище або географічний об'єкт можна спостерігати на Землі). Спробуйте скласти фрагменти такого словника із запропонованих термінів: **айсберг, атол, бриз, ваді, гейзер, дельта, каньйон, кратер, літосфера, мусон, фіорд, циклон** (12 балів).
2. Яка довгота міста – обласного центру України, якщо різниця між його місцевим часом і місцевим часом Лондона складає 2 години 12 хвилин (4 бали)?

9 клас

Завдання № 1

Твердження, у яких треба обрати правильну відповідь – «так» або «ні» (1 бал) та коротко (3-6 речень) обґрунтувати її (ще 3 бали).

водоспади. – Хай ці крапельки хлюпнуть із ліжка

1. Чи завжди на меридіані 30° Сонце на різних широтах в Україні сходить одночасно? **Так** __ **Ні** __
2. Чи тому материк Африка займає третє місце після Євразії і Антарктиди за середньою висотою, що тут значні площі займають молоді гори? **Так** __ **Ні** __
3. Чи впливає висота гір на величину річної кількості опадів? **Так** __ **Ні** __
4. Чи завжди вища частка сільських жителів в тому чи іншому адміністративному районі України зумовлює менший природний приріст населення у ньому? **Так** __ **Ні** __
5. Чи вся Західна українська діаспора сформувалася у результаті міграційних процесів? **Так** __ **Ні** __
6. Чи можна стверджувати, що основна частка зростання ВВП України у 2004 році пов'язана із роботою металургійного комплексу? **Так** __ **Ні** __

Завдання № 2

Теоретичні завдання

1. Формування території України як незалежної держави було тривалим і суперечливим. Чи можна вважати становлення державності України завершеним? Оцініть геостратегічне та геополітичне положення України. Запропонуйте шляхи ефективнішого використання цього географічного фактора для економічного розвитку нашої держави (12 балів).
2. Чи є на вашу думку майбутнє атомної енергетики в Україні (12 балів).

Завдання № 3

Практичні завдання

1. У пункті **А** вирішили побудувати металургійний комбінат. На відстані 580 км від нього по залізниці знаходиться родовище залізної руди **Б**, де відпускна ціна 1 т руди – 60 грн. На відстані 750 км по залізниці від пункту **А**, за межами країни, є родовище залізної руди – пункт **В**, де ціна 1 т руди – 48 грн. Митний збір становить 8 % від вартості товару. Вартість перевезення одного вагона (60 т) на 1 км становить 1,2 грн. Доведіть розрахунками, з якого пункту дешевше постачати на комбінат у пункт **А** залізну руду (8 балів).
2. Визначте похил ділянки річки довжиною 50 км, якщо атмосферний тиск у верхній частині ділянки становить 740 мм рт. ст., а в нижній – 750 мм рт. ст. (4 бали).

10 клас

Завдання № 1

СТОЯЧА ВОДА. – Спати! Я
хочу так...

Твердження, у яких треба обрати правильну відповідь – «так» або «ні» (1 бал) та коротко (3-6 речень) обґрунтувати її (ще 3 бали).

1. Чи завжди на меридіані 30° Сонце на різних широтах в Україні сходить одночасно? Так __ Ні __
2. Чи тому материк Африка займає третє місце після Євразії і Антарктиди за середньою висотою, що тут значні площі займають молоді гори? Так __ Ні __
3. Чи є федералізація унітарних країн закономірним наслідком демократизації суспільства у них? Так __ Ні __
4. Чи сільські поселення країн світу характеризуються меншою етнічною строкатістю населення, ніж міста? Так __ Ні __
5. Чи частка природного газу у структурі споживання енергетичних ресурсів у найближчій перспективі буде мати тенденцію до зростання? Так __ Ні __

Завдання № 2

Теоретичні завдання

1. Оцініть сучасний стан ядерної енергетики України і покажіть її місце в енергетичній системі Європи та перспективи розвитку з урахуванням екологічних та економічних чинників (12 балів).
2. Охарактеризуйте тенденції територіальної організації чорної металургії світу та чинники, що їх визначають (12 балів).

Завдання № 3

Практичні завдання

1. Відомо, що вершина **В** на 3000 м вища за вершину **А** та у два рази вища за вершину **С**. Визначте висоту кожної вершини, якщо вершина **А** на 750 м нижча від вершини **С**. Обчисліть температуру повітря на найвищій вершині, якщо температура повітря біля підніжжя гори становить $+7^\circ\text{C}$. Обчисліть глибину шахти, що збудована біля підніжжя гори, якщо на її дні температура $+48^\circ\text{C}$, а також відстань між дном шахти і найвищою вершиною гори (8 балів).
2. Визначте похил ділянки річки довжиною 50 км, якщо атмосферний тиск у верхній частині ділянки становить 740 мм рт. ст., а в нижній – 750 мм рт. ст. (4 бали).

11 клас

Завдання № 1

ЗОЛОТО

Твердження, у яких треба обрати правильну відповідь – «так» або «ні» (1 бал) та коротко (3-6 речень) обґрунтувати її (3 бали).

1. Чи тому материк Африка займає третє місце після Євразії і Антарктиди за середньою висотою, що тут значні площі займають молоді гори? Так __ Ні __

2. Чи впливає висота гір на величину річної кількості опадів? **Так __ Ні __**
3. Чи вся Західна українська діаспора сформувалася у результаті міграційних процесів? **Так __ Ні __**
4. Чи федералізація унітарних країн є закономірним наслідком демократизації суспільства у них? **Так __ Ні __**
5. Чи частка природного газу у структурі споживання енергетичних ресурсів у найближчій перспективі буде мати тенденцію до зростання? **Так __ Ні __**

Завдання № 2 Теоретичні завдання

1. Яким чином науково-технічна революція (НТР) впливає на територіальну структуру господарства? Проаналізуйте цей вплив стосовно всіх відомих вам факторів розміщення виробництва, надаючи особливої уваги тим факторам, які в епоху НТР є вирішальними. Наведіть конкретні приклади з різних регіонів світу (12 балів).
2. Запропонуйте шляхи адаптації сільського господарства України до умов ЄС (зміни в структурі угідь, спеціалізації регіонів) (12 балів).

Завдання № 3 Практичні завдання

1. У п'яти населених пунктах світу – Лондоні, Джакарті (острів Ява), Києві, Якутську (Східний Сибір), Черапунджі (підніжжя Гімалаїв) – були зафіксовані максимальні й мінімальні температури повітря, що наведені в таблиці:

№/№	Населений пункт	Абсолютний максимум температури повітря, °С	Абсолютний мінімум температури повітря, °С	Річна амплітуда температур, °С
1		+37°	+ 19°	
2		+39°	- 32°	
3		+34°	- 13°	
4		+44°	+ 7°	
5		+38°	- 64°	

За цими даними розрахуйте для кожного з п'яти населених пунктів річну амплітуду температур повітря і запишіть одержані результати в останньому стовпчику таблиці. Визначте, якому пункту відповідають ці кліматичні показники, і запишіть назви пунктів (Лондон, Джакарта, Київ, Якутськ або Черапунджі) у другому стовпчику таблиці (7,5 балів).

2. Співставлення двох однакових за масштабом топографічних карт 1940 і 1990 років дозволило виявити, що площа лісового масиву за 50 років скоротилася на 30 % і становить 77 га. Визначте, який чисельний масштаб мають ці карти, якщо на топографічній карті 1940 р. лісовий масив займав площу у 4,4 см² (6 балів).

Зазнавши муки, я спробував вирити колодязь,
щоб із нього черпали й інші.
(Е. Сетон – Томпсон)

ЧАСТИНА II

Розділ I

Відповіді на завдання I туру Всеукраїнської
учнівської олімпіади з географії

7 клас

Тестові завдання

Виберіть одну правильну відповідь

№	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Відповідь	Г	А	Д	Б	В	Д	Г	Б	В	Г
№	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Відповідь	Б	Г	Б	В	Г	Д	А	Г	Г	А
№	21	22	23	24	25					
Відповідь	Б	Б	А	Б	Б					

Тестові завдання

Допишіть речення. Вставте пропущені слова

1.	23,5° пд.ш.	16.	Рослинність	31.	В стратосфері
2.	Метаморфізм	17.	Пасати	32.	Амплітуда
3.	Дюни	18.	Екваторіальний	33.	Восток
4.	Гіпоцентр	19.	%	34.	Високий
5.	Маріанський	20.	Треба додати добу	35.	Тріполі
6.	Каспійське море	21.	460 мм. рт. ст.	36.	10° пн.ш.
7.	Басейн	22.	-1° С	37.	На море
8.	Північний Льодовитий	23.	Байкал	38.	Холодних течій
9.	Лава	24.	Тропічний	39.	Між південним тро- піком і південним полярним колом
10.	Заплава	25.	Ягель	40.	Відношення наявної абсолютної вологості до максимально можливої при даній температурі
11.	Бентос	26.	Правий		
12.	30 хвилин	27.	Тропічні пустелі		
13.	Найнижчий рівень води	28.	Снігове		
14.	На добу більша	29.	Їх абсолютні висоти нижчі снігової лінії		
15.	Підзолисті	30.	21 %.		

Тестові завдання

Дайте відповіді на відкриті тести (кількість відповідей регламентується буквами)

1. А Об;	Б Єнісей	В Лена	Г Печора	Д Мак-кензі
2. А тропосфера	Б стратосфера	В мезосфера	Г термо-сфера	Д іоно-сфера
3. А базальтовий	Б гранітний	В осадовий		
4. А паливні	Б рудні	В нерудні		
5. А фізичне	Б хімічне	В органічне		
6. А осадові	Б магматичні	В метаморфічні		
7. А дощове	Б льодовикове	В підземні води		
8. А світу і півкуль	Б материків океанів та їх частин	В країн та їх частин		
9. А числовий	Б іменований	В лінійний		
10. А байкальське	Б каледонське	В герцинське		
11. А конвективні	Б фронтальні	В орографічні;		
12. А багато опадів	Б відносно тепла зима	В прохолодне літо		

8 клас

Тестові завдання

Допишіть речення. Вставте пропущені слова

1. Порівняння.	20. Гранітний.
2. Палеогеографічний.	21. Гірські породи.
3. Бартоломеу Діаш.	22. Грабен.
4. 1492 р.	23. Рудні.
5. Руал Амундсен.	24. 760 мм. рт. ст.
6. Френсіс Дрейк.	25. 560 мм. рт. ст.
7. Єгор Ковалевський.	26. На суходіл.
8. Азимут.	27. 0,6 °С на 100 м
9. Картографічна проекція.	28. Циклон.
10. Азимутальна.	29. Клімат.
11. Нормальна конічна рівнопроміжна.	30. Цунамі.
12. Позамасштабні.	31. Атол.
13. Ареал.	32. Шельф.
14. 1:400 000.	33. Маріанська.
15. Лінією вертикальної кілометрової сітки та напрямом на об'єкт.	34. Бентос.
16. Магнітним та дійсним меридіаном.	35. Ритмічність (циклічність).
17. Географічна широта.	36. Підзолистий.
18. Північний полюс.	37. Червоно-жовтий фералітних.
19. 1:200 000	38. Нігерія.
	39. Канада.
	40. Г. Костюшко.
	41. Тихий.
	42. Тундри.

43. Північна Америка.
44. Дарлінг.
45. Іртиш.
46. Тропічний.
47. Плоскогір'я Декан.
48. Західних вітрів.
49. Степи і лісостепи Північної Америки.
50. Нафти.
51. Каледонська.
52. Монблан.
53. Герлаховські Штіт.
54. Ніл.
55. Танганьїка.
56. Саван.
57. Тітікака.
58. Колорадо.
59. В Азовське море.
60. Дежньова
61. Австралія.
62. Сицилія.
63. Еребус.
64. Мертве море.
65. Конго.
66. Тропічний континентальний.
67. Берингова.
68. Екваторіальний ліс Південної Америки.
69. Сирдар'я і Амудар'я.
70. Верхнє.
71. Тайги.
72. Тугела.
73. Ганг.
74. Лаптевих.
75. Мис Марокі.
76. Америка.
77. Атлантичний.
78. Куросіо.
79. Бенгальська.
80. Грем'яч.
81. 1316 км.
82. Географічний центр України
83. 12 морських миль.
84. Закарпатська.
85. 44° 23' пн. ш.
86. 8°.
87. П. Чубинський.
88. Геродот.
89. В. Докучаєв.
90. 1187 р.
91. Білорусь.
92. Словаччина.
93. Егейське та Мармурове моря.
94. Півострови Керченський і Таманський.
95. Росія і Румунія.
96. Меридіані.
97. 1 год. 12 хв. 20 с.
98. М.М. Міклухо-Маклай.
99. В. Кубійович.
100. В. Вернадський.

9 клас

Тестові завдання

Назвіть чотири... (якщо порядок правильний – за кожну правильну назву – 1 бал, якщо порушений – 0,5 бала; у випадку частково правильної послідовності – 0,5 бала починаючи від помилкового розміщення або взагалі від помилки).

1. Азія, Америка, Африка, Антарктида.
2. Гімалаї, Каракорум, Кунь-Лунь, Гіндукуш.
3. Кавказ, Альпи, Сьєрра-Невада (Андалузські), Піренеї.
4. Ніл (з Кагерою), Амазонка (з Укаялі), Міссісіпі (з Міссурі), Янцзи.
5. Балтійське, Азовське, Чорне, Середземне.
6. Об (з Іртишем), Лена, Макензі (з Піс-Рівер), Єнісей.
7. Дембуджа, Черрапунджи, Кауаї (Гавайські острови), Кібдо (Колумбія).
8. Калімантан, Суматра, Сулавесі, Ява.
9. Аляскінська, Північно-Тихоокеанська, Куросіо, Північно-Пасатна.
10. Міссісіпі, Об, Мурей, Шат-ель-Араб.
11. Говерла, Бребенескул, Піп-Іван Чорногірський, Петрос.

12. Полонинсько-Чорногірський, Верховинсько-Вододільний, Бескидсько-Горганський, Вулканічний.
13. Словаччина (99 км), Угорщина (135 км), Польща (543 км), Румунія (625 км).
14. Стрипа, Серет, Збруч, Мурафа.
15. Київське, Канівське, Кременчуцьке, Дніпродзержинське.
16. Берда, Камула, Мізоцький Кряж, Могила Мечетна;
17. Криворізький, Кременчуцький, Білозерський, Кременчуцький.
18. Шебелинське, Єфремівське, Західно-Хрестищенське, Хрестищенське.
19. Родовища солі України із заходу на схід Солотвинське, Роменське (або Сиваське), Слов'янське, Артемівське.
20. Тендрівська, Каркінітська, Каламітська, Феодосійська
21. Конфлікти в прикордонних регіонах, «буферне» положення між Росією та НАТО, легка доступність та «прозорість» кордонів, іноземна військова база (Севастополь).
22. Росіяни, білоруси, молдавани, кримські татари.
23. Київ, Харків, Дніпропетровськ, Одеса.
24. Волинська, Рівненська, Житомирська, Київська.
25. Сумська, Харківська, Донецька, Луганська.
26. Підляшшя, Холмщина, Перемишлянщина, Лемківщина.
27. Лемки, бойки, гуцули, литвини.
28. Донецька, Львівська, Дніпропетровська, Чернівецька.
29. Росія, Казахстан, Молдова, Білорусь.
30. США, Канада, Бразилія, Аргентина.

10 клас

Тестові завдання

Завдання на визначення відповідності

1. Арктичні пустелі – *нерпа*, тундра – *песець*, тайга – *росомаха*, степ – *сайгак*, пустелі – *фенек*, савани – *канна*, екваторіальні ліси – *окапі*.
2. Арктичні пустелі – *ягель*, тундра – *морошка*, тайга – *модрина*, степ – *типчак*, пустелі – *саксаул*, савани – *акація*, екваторіальні ліси – *сейба*, твердолисті ліси та чагарники – *кіпарис*.
3. Костянтинівка – *цинк*, Артемівськ – *мідь*, Біла Церква – *автомобільні шини*, Слов'янськ – *сода*, Рубіжне – *синтетичні барвники*, Дніпродзержинськ – *азотні добрива*, Вінниця – *фосфорні добрива*, Миколаїв – *глинозем*, Запоріжжя – *авіаційні двигуни*, Краматорськ – *прокатні стани*, Луганськ – *локомотиви*, Київ – *літаки*, Житомир – *льняні тканини*, Маріуполь – *цистерни*, Суми – *хімічне обладнання*, Харцизьк – *труби*, Комсомольськ – *агломерат*, Дніпропетровськ – *ракети*, Костопіль – *дерев'яні конструкції*, Жидачів – *папір*, Нікополь – *феросплави*, Балаклея – *цемент*, Херсон – *морські судна*, Кіровоград – *сівалки*, Харків – *трактори*, Кременчук – *вантажні автомобілі*, Одеса – *ґрунтообробні машини*, Тернопіль – *бурякозбиральні комбайни*, Умань – *ліки*, Черкаси – *шовк*;
4. 1) метаморфічне: а) *мармур*, в) *кварцит*; 2) магматичне: б) *лабрадорит*, є) *пемза*; 3) осадочне органогенне: е) *кам'яне вугілля*; 4) осадочне хемогенне: ж) *калійна сіль*, д) *вапняк*; 5) осадочне уламкове: з) *пісок*.
5. Федеративна конституційна монархія – *Малайзія*; унітарна абсолютна монархія – *Саудівська Аравія*; федеративна парламентська республіка – *Австрія*;

федеративна президентська республіка – *Росія*; унітарна конституційна монархія – *Марокко*; унітарна теократична монархія – *Ватикан*; унітарна парламентська республіка – *Угорщина*; унітарна президентська республіка – *Франція*, умовно унітарна республіка – *Китай*.

Розділ II

Відповіді на завдання II етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад з географії

Відповіді на завдання II етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з географії (2007 р.)

7 клас

Завдання № 1

Твердження, у яких треба обрати правильну відповідь – «так» або «ні» (16 бал) та коротко (3-6 речень) обґрунтувати її (ще 3 бали).

Відповідь.

- Ні**, на широті тропіків (маються на увазі широти між тропіками) Сонце не завжди сходить строго на сході, а заходить на заході, але близько до цих напрямів. Строго на сході на екваторі воно сходить та заходить лише 21 березня й 23 вересня, на північному та південному тропіках – відповідно 22 червня й 22 грудня.
- Ні**, як правило, унаслідок кулястості Землі у північних регіонах воно сходить раніше.
- Ні**, бо молоді гори становлять незначну площу материка, а високі показники середніх висот визначаються тим, що Африканська платформа децю піднята у «зоні» Високої Африки.
- Так**, сезонні зміни природи характерні для територій у жаркому поясі Землі, але вони, насамперед, показані не в температурних значеннях, а в режимі зволоження. Наприклад, у субекваторіальному поясі вологий сезон – літо, сухий – зима. В районі тропіків є відмінності і в температурах – літні понад $+32^{\circ}\text{C}$, зимові лише $+15^{\circ}\text{C}$. І тільки на екваторі сезонні зміни практично відсутні.
- Ні**, хоча така закономірність простежується на території України, не завжди кристалічним щитам і піднятим тектонічним масивам платформ у рельєфі відповідають височини. Крім них, це можуть бути плоскогір'я (наприклад, Гвіанське), а в окремих випадках навіть низовини (значна частина Поліської).
- Так**, висота гір впливає на величину річної кількості опадів, оскільки підйом повітря по схилу супроводжується зниженням температури та підвищенням відносної вологості, що, як правило, приводить до випадання більшої кількості опадів ніж на навколишніх рівнинах. Однак, з певної висоти, у зв'язку із зменшенням абсолютних показників вологості, кількість опадів поступово зменшується.

Завдання № 2 Теоретичні завдання

1. Відповідь. Шановні четвертокласники! Першою людиною, що використала термін «географія» (з грецької «землеопис»), був давньогрецький учений Ератосфен, що жив ще до нашої ери.

Це наука стародавня, але водночас наймолодша: «учора» географії стає надбанням історії. В історії є навіть особливий період, який так і називається – «Епоха Великих географічних відкриттів». Тоді розвиток географічних знань складав основний зміст світових подій. Невипадково вивчення географії починається зі знайомства з драматичною епопеєю дослідження планети, у якій було все: героїзм і самопожертва, жага до незвіданого і засліплення скарбами, авантюри і точний розрахунок. Адже багато поколінь мандрівників, мореплавців (навіть піратів!) та вчених здійснили тисячі подорожей та експедицій, щоб розгадати таємниці земної кулі, хоча в кожного з них була своя мета: розбагатіти, відкрити нові землі, знайти незвичайних представників флори та фауни, вивчити невідомі до тих пір цивілізації. Хочу Вас заспокоїти – і для Вас таємниць вистачить! За бажання, навіть екскурсію чи туристичну мандрівку можна перетворити в таку собі міні-експедицію!

Дивовижна наука про Землю – **географія** – познайомить Вас як з чудесами природи далеких країн, так і з природою рідного краю. Ви дізнаєтесь, як формувалася поверхня планети і звідки з'явилися багатства земних надр, як можуть «подорожувати» материки та рости гори, чому іде дощ і дме вітер, куди і чому течуть ріки, від чого виникають льодовики. Уява перенесе Вас із дна найглибших океанічних западин до найвищих вершин, з виснажливої спеки пустель Африки до вбивчого холоду Антарктиди, з вологої задухи тропічних лісів Амазонії до суворої тайги Сибіру. Ви про це не просто дізнаєтесь! Ви зрозумієте, чому все це існує і як розвивається, чому і як це різноманіття треба оберігати! Ви навіть зможете прогнозувати майбутнє планети!

До ваших послуг будуть не тільки звичні підручники та посібники чи ось такі колекції мінералів, а й ці спеціальні довідники, енциклопедії з нашої бібліотеки, що акумулюють мудрість поколінь вчених. Географічна інформація міститься буквально скрізь: у статтях газет та журналів, в улюблених, майже спеціалізовано географічних телепередачах на зразок «В пошуках пригод з Михайлом Кожуховим» і навіть у звичайному прогнозі погоди. Та й на теле- та кінофільми Ви зможете подивитися зовсім іншими очима: герой, наприклад Рембо, уже дряпається не просто на гору, а на Кордильєри чи Гіндукуш! А які можливості людству відкриває всесвітня мережа Інтернет. Комп'ютерні програми типу «Google Earth» або «ЧОП – вид из космоса» надають можливість переглядати ось такі 3D-моделі та 3D- карти світу. Повірте, це значно цікавіше, ніж теревенити в «контакті».

Але все ж головним носієм географічної інформації про території назавжди залишиться географічна карта. Ми будемо вивчати, як вони створюються та як ними користуються. Для кожного класу у нас будуть цілі географічні атласи, тобто зібрання карт за певною програмою. До речі, сучасні комп'ютерні технології дозволяють користуватися електронними картами, GPS- навігаторами.

Часто можна почути вислів: «Без географії ви ніде!», який добре розкриває значення цієї науки для кожної людини.

2. Відповідь. Роль Світового океану в температурному режимі тропосфери:

- 1) повітря тропосфери нагрівається не від сонячної радіації, а від поверхні, над якою знаходиться й набуває похідних від неї властивостей;
- 2) суходіл і океан по-різному відбивають та вбирають тепло – теплоємність води значно вища;

- 3) океан передає тепло в повітря, нагріваючи дуже великі об'єми повітря;
- 4) атмосфера одержує тепло й від суходолу, що спричинює різницю температур, а від цього і тиску;
- 5) океан – основне джерело зволоження материків, водяна пара містить в собі тепло, яке було використано для випаровування, і при випаданні опадів тепло вивільняється;
- 6) океан в більшості випадків пом'якшує клімат суходолу, особливо прибережних частин, підвищуючи зимові та знижуючи літні температури повітря, зменшуючи річну амплітуду;
- 7) теплі течії, особливо в помірних та полярних широтах, значно підвищують температуру повітря та його вологість, але знижують прозорість завдяки зростанню хмарності;
- 8) холодні течії збільшують прозорість повітря прибережних частин та знижують його відносну вологість, спричинюють утворення в тропіках пустель «туманів», а в помірних широтах викликають значне зниження температур;
- 9) океан регулює газовий склад атмосфери, поглинаючи парникові гази та зменшуючи вплив «парникового» ефекту;
- 10) вплив океану на температурний режим повітряних мас тропосфери настільки значний, що це може спричинювати зміну простягання природних зон (наприклад, тундра в помірних широтах Лабрадору).

Завдання № 3 Практичні завдання

1. **Відповідь.** Якщо масштаб карти 1:50 000, то в 1 см 500 м. Звідси відстань між селами:
 $20 \text{ см} \times 500 \text{ м} = 10\,000 \text{ м} = 10 \text{ км}$. Відомо, що швидкість ходьби 5 км/год., тому час переходу з одного села в інше: $10 \text{ км} : 5 \text{ км/год.} = 2 \text{ год.}$
Відповідь: 2 години.
2. **Відповідь.** Різниця в часі становить 2 год. 12 хв., тобто 132 хв. Знаходимо різницю в довготі: $132 \text{ хв.} : 4 \text{ хв.} = 33^\circ$. Отже, описаний обласний центр України – місто Херсон.

8 клас

Завдання № 1

Твердження, у яких треба обрати правильну відповідь – «так» або «ні» (16 бал) та коротко (3-6 речень) обґрунтувати її (ще 3 бали).

Відповідь. Дивись завдання № 1, 7 клас, 2007 р.

Завдання № 2 Теоретичні завдання

1. Відповідь. Сучасні наукові географічні дослідження території України традиційно поділяються на основні напрямки:

- 1) спостереження на сучасному етапі перетворилися на систему моніторингу навколишнього середовища, що дуже важливо для країни, що пережила Чорнобильську катастрофу, а також спрямовані на довгострокове прогнозування в умовах глобального потепління, передбаченні та усуненні причин природних та техногенних катастроф;

- 2) стаціонарні дослідження тепер спираються на систему природоохоронних територій та географічних стаціонарів і відіграють значну роль для пошуку шляхів вирішення глобальних проблем людства;
- 3) експедиційні дослідження пов'язані, насамперед, з продовженням вивчення території України з точки зору її енергетичної та сировинної незалежності, і особливе місце тут відводиться вивченню українського шельфу Чорного та Азовського морів;
- 4) комплексні експедиційно-стаціонарні дослідження пов'язані з діяльністю української станції в Антарктиді, адже всі процеси, що пов'язані з Антарктидою, відображаються на кліматі та гідрології всієї планети і, звичайно ж, України;
- 5) дистанційні дослідження набувають пріоритетного характеру, оскільки Україна має статус космічної держави, учасника міжнародних космічних програм.

Роль географічних досліджень незаперечна в просторовому поєднанні різних явищ та процесів на основі картографічного методу.

Особлива роль належить ГІС (геоінформаційним системам), які поєднують електронні карти, схеми, аерокосмічні зображення з різноманітною інформацією в таблицях. ГІС дозволяє накопичувати, використовувати, аналізувати та оперативнo оновлювати географічну інформацію.

Комплексні географічні дослідження на основі поєднання сучасних інформаційних технологій з традиційними географічними методами (насамперед картографічними) дозволять не тільки зберегти роль географії як науки, а й вирішити життєво важливі завдання української держави та її суверенітету, глобальні та локальні екологічні, геополітичні, економічні та соціальні проблеми.

2. Відповідь. Найбільша тектонічна структура, що лежить в основі 9/10 території України – Євразійська літосферна плита, у якій поєднані різні за віком платформи: докембрійська Східноєвропейська, що займає основну частину, та епігерцинська Західноєвропейська, невеличка ділянка якої вклинюється на заході. Ці платформи спаяні в єдине ціле спільними шарами осадового чохла.

Між Євразійською та Африканською плитами розташований Середземноморський рухливий пояс, у межах якого відбувалося послідовне чергування періодів стиснення та розтягування літосфери, підняття з опусканням та накопиченням осадових порід. До цього поясу належить крайня південна та західна частина території України.

Саме в межах Середземноморського рухливого поясу спостерігається сучасна сейсмічна активність унаслідок переважно горизонтальних рухів земної кори по глибинних розломах.

На території України виділяють три сейсмоактивні зони: Закарпатська (до 7 балів, у Закарпатській западині), Кримсько-Чорноморська (до 8 балів, пов'язана з розломом, що розділяє підняття Кримських гір та опускання Чорноморської западини), Південно-Азовська (до 9 балів, Керченський сегмент Індоло-Кубанського прогину, що супроводжується грязевим вулканізмом).

Однак, найбільш небезпечна для території України – зона гір Вранча в сусідній Румунії. Саме з нею пов'язані найзначніші землетруси останніх років (1977, 1987 років), потенційна небезпека 7-8-бальних землетрусів, а глибоке розміщення гіпоцентрів спричинює значне поширення сейсмічних хвиль на території навіть платформенної частини України.

Завдання № 3
Практичні завдання

1. Відповідь. Уривок зі словника географічних термінів.

1) Айсберг – це льодова гора великих розмірів, що рухається по воді. Його висота на поверхні водного простору може сягати 100 м, а довжина – кількох кілометрів. Зазвичай вони утворюються в результаті відокремлення льодових мас від льодовика, які потім сповзають з поверхні у воду. Найчастіше їх можна зустріти біля берегів Гренландії та Антарктиди.

2) Атол – це кораловий острів, що найчастіше має форму розірваного або не суцільного кільця. Вони виникають навколо островів здебільшого вулканічного походження зі скелетних решток коралів або червоних водоростей. Їх можна зустріти лише в субтропічних та тропічних відкритих частинах океанів. Великі атоли навіть заселені людьми, а деякі придатні для стоянки суден.

3) Бриз – це несильний вітер, що спостерігається на берегах морів, великих озер та річок. Він має добову періодичність: удень дме з водної поверхні на суходіл, а вночі – навпаки. Удень суша нагрівається швидше, ніж поверхня води, і легке тепле повітря піднімається вгору, на місце якого надходить важке холодне повітря з води. Уночі це явище «працює» навпаки.

4) Ваді (уеди) – це суха долина з крутими схилами в пустелях Північної Африки та Аравії. Виникають у наслідок діяльності тимчасових зливових потоків, розвивається за рахунок діяльності вітру.

5) Гейзер – це джерело, що через деякі інтервали часу під високим тиском фонтанує гарячою водою й паром, вважається явищем вулканізму. Справжньою «країною гейзерів» називають острів Ісландія.

6) Дельта – це район впадіння річки в інше водне середовище, при цьому вона розгалужується. Зазвичай дельта ріки заболочена. Річка Амазонка утворює найбільшу дельту в світі, у якій розташований о. Маражо (Бразилія).

7) Каньйон (ущелина) – це ерозійна форма рельєфу, глибока долина між кручами, що вимита річкою. До найвідоміших каньйонів світового значення відноситься Великий Каньйон річки Колорадо.

8) Кратер – це:

а) чашоподібне або конусоподібне заглиблення на вершині або схилі вулкана. На його дні може знаходитися одне або декілька жерл вулкана;

б) округла западина на поверхні космічного тіла, виникнення якої пов'язане з падінням метеоритів.

9) Літосфера – це верхня тверда оболонка земної кулі, до складу якої входять земна кора та верхня частина астеносфери.

10) Мусон – це сезонний стійкий вітер нижнього шару тропосфери. Зимовий мусон спрямований з суходолу на океан, літній – з моря на суходіл.

11) Фіорд – це довга, вузька морська затока, що тягнеться далеко всередину узбережжя. Він походить від затоплення морем долини колишнього льодовика.

12) Циклон – це замкнута атмосферна область з низьким тиском у центрі. Вітри в циклоні в північній півкулі дмуть проти годинникової стрілки, а у південній – за годинниковою стрілкою.

2. Відповідь. Дивись завдання № 3 (2). Практичні завдання, 7 клас, 2007 р

9 клас

Завдання № 1

Твердження, у яких треба обрати правильну відповідь – «так» або «ні» (1бал) та коротко (3-6 речень) обґрунтувати її (ще 3 бали).

Відповідь.

1. **Ні**, як правило, унаслідок кулястості Землі, у північних регіонах воно сходить раніше.
2. **Ні**, бо молоді гори становлять незначну площу материка, а високі показники середніх висот визначаються тим, що Африканська платформа дещо піднята у «зоні» Високої Африки.
3. **Так**, висота гір впливає на величину річної кількості опадів, оскільки підйом повітря по схилу супроводжується зниженням температури та підвищенням відносної вологості, що, як правило, приводить до випадання більшої кількості опадів, ніж на навколишніх рівнинах. Однак, з певної висоти, у зв'язку із зменшенням абсолютних показників вологості, кількість опадів поступово зменшується.
4. **Ні**, саме в західних областях, де частка сільського населення найвища, спостерігаються максимальні для України показники природного приросту.
5. **Ні**, частина Західної української діаспори сформувалася в результаті невідповідності державних кордонів етнічним межах: у Польщі перебувають етнічні регіони *Підляшшя, Перемишлянщина, Лемківщина, Холмщина*, у Словаччині – *Пряшівщина*, у Румунії – *Мармарощина*.
6. **Так**, можна стверджувати, що основна частка зростання ВВП України у 2004 році пов'язана із роботою металургійного комплексу, для якого вузькість внутрішнього ринку компенсується широкими можливостями зовнішнього.

Завдання № 2

Теоретичні завдання

1. Відповідь. Формування території України було тривалим і залишило певні суперечливі наслідки для відносин із сусідами. Уважати становлення державності України можна буде повним тільки у випадку досягнення беззаперечного визнання сусідами, насамперед Росією, її територіальної цілісності та непорушності кордонів.

Геостратегічне положення України на межі православного, католицького та мусульманського світу є унікальним. Її західний кордон, окрім Молдови, - кордон НАТО, східний – Ташкентського пакту.

Геополітичне положення України ускладнюється протяжним кордоном з самопроголошеною Придністровською Молдавською республікою та наявністю Чорноморського флоту Російської Федерації в Севастополі, незавершеним розмежуванням шельфу Азовського моря.

Шляхи ефективнішого використання геополітичного положення як географічного фактора для економічного розвитку нашої держави можуть полягати в наступному:

- зміцненні авторитету України як стабільної європейської демократичної держави;
- вирішення небезпечних внутрішніх політичних та міжрегіональних протиріч, унеможливлення виникнення сепаратизму;
- використання дипломатичного потенціалу як посередника в урегулюванні проблем Молдови;

- набуття статусу надійної транзитної держави;
- здобуття статусу асоційованого члена ЄС з перспективою членства.

2. Відповідь. Наявність атомної енергетики в Україні в найближчому майбутньому визначається наступними факторами:

- повна відмова від ядерної енергетики на даному етапі загрожує зростанням і так небезпечної залежності від імпорتنих енергоносіїв;
- відсутністю значних національних інвестиційних джерел для реструктуризації енергетичної галузі;
- потужностями атомних електростанцій, які на сучасному етапі неможливо замінити іншими;
- достатніми запасами ядерної сировини.

У той же час довгострокове майбутнє ядерної енергетики буде залежати від наступних факторів:

- закінченням терміну експлуатації діючих енергоблоків;
- технологічним удосконаленням ядерних реакторів – за наявного рівня безпеки будівництво нових не відповідатиме національним інтересам;
- успіхами в реалізації національних програм енергозбереження та зниження енергоємності виробництва;
- розвитком альтернативної енергетики, насамперед, вітрової та сонячної;
- структурними змінами в промисловості на користь високотехнологічних галузей з відмовою від енергозатратних;
- модернізацією теплової енергетики та її перепрофілювання на використання національних енергоносіїв.

Завдання № 3 Практичні завдання

1. Розв'язок. Ціна вагону вітчизняної руди ($60 \times 60 = 3600$ грн.) + вартість перевезення ($580 \times 1,2 = 696$ грн.) = **4296 грн.**;

ціна вагону імпоротної руди ($60 \times 48 = 2280$ грн.) + вартість перевезення ($750 \times 1,2 = 900$ грн.) + митний збір ($2280 \times 0,08 = 182,4$ грн.) = 3366,4 грн.

Відповідь: імпортна руда буде дешевшою на **933,6 грн.** (4296 грн. – $3366,4$ грн.).

2. Розв'язок. Різниця в тиску на ділянці річки: $750 - 740 = 10$ (мм. рт. ст.);

баричний градієнт – 1 мм р. ст. – 10 м висоти, тож падіння річки $10 \times 10\text{м} = 100$ м. похил: $100\text{м} : 50\text{км} = 2$ м/км.

10 клас

Завдання № 1

Твердження, у яких треба обрати правильну відповідь – «так» або «ні» (1 бал)
та коротко (3-6 речень) обґрунтувати її (ще 3 бали).

Відповідь

1. **Ні**, як правило, унаслідок кулястості Землі, у північних регіонах воно сходить раніше.
2. **Ні**, бо молоді гори становлять незначну площу материка, а високі показники середніх висот визначаються тим, що Африканська платформа дещо піднята у «зоні» Високої Африки
3. **Ні**, федералізація унітарних країн не є закономірним наслідком демократизації суспільства, оскільки федералізація передбачає територіальні відмінності в

законодавстві, які можуть бути викликані національними, історичними або економіко-географічними підставами. У більшості випадків демократизація лише сприяє розвиткові місцевого самоуправління.

4. **Так**, у більшості випадків сільські поселення країн світу характеризуються меншою етнічною строкатістю населення, ніж міста навіть в багатонаціональних країнах, оскільки часто виникають та формуються саме за національною ознакою. У той же час місто навіть в однонаціональних країнах може мати значні меншини іммігрантів.
5. **Ні**, частка природного газу у структурі споживання енергетичних ресурсів у найближчій перспективі не буде мати тенденцію до зростання, оскільки він, хоч і найбільш екологічно чистий вуглеводневий енергоносіє, але належить до вичерпних ресурсів і буде витіснитись абсолютно екологічно чистими та невичерпними альтернативними джерелами енергії. Цьому ж буде сприяти подорожчання природного газу та використання його як хімічної сировини.

Завдання № 2 Теоретичні завдання

1. **Відповідь.** Сучасний стан ядерної енергетики України:

- 4 АЕС – 15 енергоблоків (Запорізька, Південноукраїнська, Хмельницька, Рівненська);
 - атомна енергетика виробляє 46-47% всієї електроенергії країни;
 - наявні запаси уранової сировини та потужності для її збагачення;
 - частина енергоблоків близька до завершення терміну своєї експлуатації;
 - система безпеки АЕС після аварії на ЧАЕС значно вдосконалена;
 - технології вироблення ядерної енергії мають набагато більший рівень безпеки, ніж на типових реакторах економічно розвинених країн світу;
 - на Рівненській та Хмельницькій АЕС є недобудовані енергоблоки;
 - відсутній замкнений цикл виготовлення ядерного палива: добуто з української сировини у готовому до використання вигляді, воно імпортується з Росії.
- Місце в енергетичній системі Європи:
- 6 місце у світі;
 - електроенергія українських АЕС експортується в сусідні країни (Угорщину, Білорусь);
 - створена інфраструктура для її експорту.

Перспективи розвитку з урахуванням економічних чинників спонукатимуть до збереження ядерної енергетики на значний період:

- повна відмова від ядерної енергетики на даному етапі загрожує зростанням і так небезпечної залежності від імпортних енергоносіїв;
- відсутністю значних національних інвестиційних джерел для реструктуризації енергетичної галузі;
- потужностями атомних електростанцій, які на сучасному етапі неможливо замінити іншими;
- усі українські АЕС – містоутворюючі підприємства, і їх закриття загрожує негативними соціальними наслідками;
- для видобутку та збагачення ядерної сировини створені відповідні потужності, витрачені кошти на розвідку запасів;
- структурними змінами в промисловості на користь високотехнологічних галузей з відмовою від енергозатратних не можуть бути швидкими;

- розвиток альтернативної енергетики вимагає інвестицій та часу;
- модернізація теплової енергетики потребує значних іноземних інвестицій та технологій.

Урахування екологічних чинників робить вірогідною ліквідацію ядерної енергетики:

- необхідністю підвищення стандартів ядерної безпеки до загальносвітових;
- закінченням терміну експлуатації діючих енергоблоків;
- за наявного рівня безпеки будівництво нових не відповідатиме національним інтересам;
- дорогим та потенційно небезпечним процесом зберігання відпрацьованого ядерного палива.

Тільки один з екологічних чинників буде сприяти збереженню ядерної енергетики: перепрофілювання ТЕС на використання національних енергоносіїв (тобто, насамперед, вугілля) сприятиме збільшенню небезпечних викидів у атмосферу (особливо CO_2) навіть за найсучасніших технологій.

2. Відповідь. Тенденції в змінах територіальної організації чорної металургії світу:

- розміщення підприємств поблизу великих портів або основних ринків збуту (Японія, Республіка Корея, Італія, нові заводи ФРН, Франції, Росії);
- уповільнення, припинення зростання або скорочення обсягів виплавки чорних металів у високорозвинених країнах та їх нарощування в країнах, що розвиваються (республіка Корея та Бразилія випередили Велику Британію).

Чинники, що визначають ці тенденції:

- виснаження старих родовищ у розвинених країнах;
- здешевлення та вдосконалення транспорту, особливо морського;
- зростання частки металобрухту в сировині до 30%;
- удосконалення технологій збагачення залізних руд та виготовлення коксу;
- диференціація виробників у залежності від якості сталі (у високорозвинених країнах виплавляється переважно високосортна сталь та складні види прокату);
- загальне зменшення металоємності продукції;
- зростання екологічних вимог до виробництва в розвинених країнах.

Завдання № 3 **Практичні завдання**

1. Розв'язок. $h_b = h_a + 3000$; $h_b = 2h_c$; $h_a = h_c - 750$; $h_c = h_a + 750$;

$h_b = 2h_c = 2h_a + 1500$; $h_a + 3000 = 2h_a + 1500$;

$h_a = 1500$; $h_b = h_a + 3000 = 4500$; $h_c = h_a + 750 = 2250$ м.

Температура на вершині А: $+7^\circ\text{C} - (6^\circ \times 4,5) = -20^\circ\text{C}$.

2. Розв'язок. Різниця в тиску на ділянці: $750 - 740 = 10$ (мм. рт. ст.);

баричний градієнт – 1 мм рт. ст. – 10 м висоти, тож падіння річки $10 \times 10\text{м} = 100\text{м}$.

похил: $100\text{м} : 50\text{км} = 2$ м/км.

11 клас

Завдання № 1

Твердження, у яких треба обрати правильну відповідь – «так» або «ні» (1 бал) та коротко (3-6 речень) обґрунтувати її (ще 3 бали).

Відповідь.

- Ні**, бо молоді гори становлять незначну площу материка, а високі показники середніх висот визначаються тим, що Африканська платформа дещо піднята у «зоні» Високої Африки.
- Так**, висота гір впливає на величину річної кількості опадів, оскільки підйом повітря по схилу супроводжується зниженням температури та підвищенням відносної вологості, що, як правило, приводить до випадання більшої кількості опадів, ніж на навколишніх рівнинах. Однак, з певної висоти, у зв'язку із зменшенням абсолютних показників вологості, кількість опадів поступово зменшується.
- Ні**, частина Західної української діаспори сформувалася у результаті невідповідності державних кордонів етнічним межах: у Польщі перебувають етнічні регіони: *Підляшшя, Перемишлянщина, Лемківщина, Холмщина*, у Словаччині – *Пряшівщина*, у Румунії – *Мармарощина*.
- Ні**, федералізація унітарних країн не є закономірним наслідком демократизації суспільства, оскільки федералізація передбачає територіальні відмінності в законодавстві, які можуть бути викликані національними, історичними або економіко-географічними підставами. У більшості випадків демократизація лише сприяє розвиткові місцевого самоуправління.
- Ні**, частка природного газу у структурі споживання енергетичних ресурсів у найближчій перспективі не буде мати тенденцію до зростання, оскільки він, хоч і найбільш екологічно чистий вуглеводневий енергоносіє, але належить до вичерпних ресурсів і буде витіснятись абсолютно екологічно чистими та невичерпними альтернативними джерелами енергії. Цьому ж буде сприяти подорожчання природного газу та використання його як хімічної сировини.

Завдання № 2

Теоретичні завдання

1. Відповідь. НТР впливає на територіальну структуру господарства шляхом зміни ролі чинників розміщення.

Знизилася роль природно-ресурсного – виник розрив у видобутку та споживанні багатьох ресурсів, старі райони видобутку стали «депресивними»;

Зросла роль чинників розміщення:

- транспортного (завдяки здешевленню транспортування через удосконалення засобів транспорту) – виникли нові припортові промислові райони (Осака, Японія) та центри (Таранто, Італія);
- ЕГП (завдяки зростанню вантажопотоків) – розвиток Сінгапуру;
- трудових ресурсів – через подорожчання та скорочення робочої сили в розвинутих країнах спостерігається перенесення трудомістких галузей (наприклад, текстильної) до Тунісу, Пакистану, Тайваню; виникла диференціація між розміщенням галузей з різними вимогами до рівня кваліфікації трудових ресурсів;
- ринків збуту – розвиток «малої» металургії в машинобудівних промислових районах;

- екологічний – підвищення екологічних стандартів у розвинених країнах спонукає до винесення екологічно небезпечних виробництв у менш розвинені, але з низькими або відсутніми екологічними вимогами (особливо це стосується підприємств основної хімії, нафтопереробної промисловості та кольорової металургії, особливо важких металів);
- наукоємності – проявляється в максимальній інтеграції науки та виробництва, орієнтації наукоємних високотехнологічних галузей на наукові центри; це привело до виникнення технополісів (Цукуба, Японія), нових промислових районів («Силіконова долина» – Каліфорнія, США).

Зберіг своє значення чинник територіальної концентрації, але його дія обмежується екологічним чинником.

2. Відповідь. Шляхи адаптації сільського господарства України до умов ЄС.

Зміни в структурі угідь та посівів:

- 1) зменшення частки ріллі за рахунок вилучення неефективної складової;
- 2) зростання частки:
 - інтенсивних сіножатей та посівів багаторічних трав за рахунок невикористовуваних, заболочених, еродованих, виснажених земель;
 - багаторічних насаджень, придатних до високо механізованих технологій обробітку;
 - зернових, олійних та кормових культур за рахунок цукрового буряка, деяких овочевих (картоплі) та нетоварного (присадибного та так званого «дачного») сектора.

Зміни в спеціалізації регіонів:

- зростання частки високотоварного молочного тваринництва в Поліссі;
- витіснення цукрового буряку з північного степу олійними культурами;
- підвищення рівня спеціалізації степу на птахівництві;
- поява регіонів, достатньо віддалених від промислових зон, що вирощують екологічно чисту продукцію (без використання хімічних добрив та стандартних засобів захисту рослин);
- використання для отримання м'яса саме м'ясних порід великої рогатої худоби.

Завдання № 3 **Практичні завдання**

1. Відповідь

№	Населений пункт	Абсолютний максимум температури повітря, °С	Абсолютний мінімум температури повітря, °С	Річна амплітуда температур, °С
1	Джакарта	+37°	+ 19°	18°
2	Київ	+39°	-32°	71°
3	Лондон	+34°	-13°	47°
4	Черапунджі	+44°	+7°	37°
5	Якутськ	+38°	-64°	102°

2. Розв'язок. 3 пропорції 77 га – 70%, x – 100% встановлюємо площу лісу в 1940 р. – 110 га. $110 \text{ га} : 4,4 = 25 \text{ га} = 250 \text{ 000 (м}^2 \text{ в } 1\text{см}^2\text{)}, \text{ тобто в } 1 \text{ см} - 500 \text{ м.}$
Відповідь: 1: 50000.